

Samling för skolan - Nationell strategi för kunskap och likvärdighet (SOU 2017:35)

(Dnr U2017/1967/S)

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågors yttrande utgår från regeringens mål att alla ungdomar ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen samt från regeringens mål att förbättra villkoren för det civila samhället.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor ställer sig positiv till betänkandets ansats att höja kunskapsresultaten, förbättra kvalitén i undervisningen och öka likvärdigheten i skolan. Myndigheten har i flera rapporter¹ beskrivit hur elevers skolresultat och senare etablering i arbetslivet skiljer sig åt beroende på t.ex. var man är född, föräldrars utbildningsbakgrund och om man har en funktionsvariation eller inte. Myndigheten har också visat på utbildningens stora betydelse för möjligheten att senare få ett arbete. Kommissionens förslag kan bidra till att landets elever får mer likvärdiga möjligheter att lyckas i skolan och sedan etablera sig i samhället.

Betänkandets olika förslag som syftar till att höja kvalitén i skolan ställer sig myndigheten positiv till. De föreslagna satsningarna på läraryrket – med resursförstärkning till lärarutbildningen, en ökad flexibilitet i utbildningars genomförande, ett nationellt professionsprogram och större möjligheter för lärare att vidareutbilda sig – kan bidra till att eleverna får en bättre undervisning och därigenom större möjligheter att klara skolan. En mer praktisknära undervisning för lärarstudenter och ett närmare, mer ömsesidigt samarbete med forskningen där forskningsresultaten görs mer tillgängliga, är andra förslag som bör öka kvaliteten på undervisningen, vilket kommer eleverna till gagn. Myndigheten ställer sig också positiv till förslaget att frigöra mer tid för lärare och skolledning att utföra sina kärnuppgifter genom att minska deras administrativa uppgifter. Då teknikaliteterna i de beskrivna förslagen i detta stycke ligger utanför myndighetens kompetensområde

¹ Se bl.a. Myndighetens för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2017). *Det stora steget - Delrapport om ungas övergång från skola till arbetsliv*. Stockholm: MUCF.

väljer myndigheten att inte kommentera dem närmare. Myndigheten har sedan tidigare lämnat synpunkter på betänkandets förslag i kapitel 8.2, *Ökat nationellt ansvar för skolans finansiering*.

I betänkandet läggs även flera olika förslag som syftar till att säkerställa en god miljö för lärande och utveckling. Myndigheten ser positivt på att kommissionen särskilt lyfter fram skolmiljöns betydelse för ungas psykiska hälsa och för deras möjlighet att nå goda skolresultat. MUCF har i studier beskrivit hur situationen i skolan påverkar ungas psykiska hälsa² och hur mobbning och brist på pedagogiskt stöd tillhör de vanligaste orsakerna till att unga hoppar av skolan i förtid³. Myndigheten har tidigare också poängterat elevhälsans betydelse i det förebyggande arbetet. Kommissionens förslag, såsom att systematisera elevhälsans förebyggande arbete och därigenom göra det mer likvärdigt, ändamålsenligt och tillgängligt, ser myndigheten som ett bra steg i att förbättra elevernas välbefinnande och ökar möjligheterna till att få en god utbildning. Myndigheten vill här lyfta fram betydelsen av att i det hälsofrämjande arbetet inkludera ett normkritiskt perspektiv. Myndigheten har tidigare visat på hur grupper vid sidan av normen, som unga hbtq-personer och unga med funktionsvariationer, uppvisar sämre psykisk hälsa och har svårare att etablera sig än andra unga.

Likaså rimmar betänkandets förslag om tidiga insatser för elever med särskilt behov väl med myndighetens tidigare resultat⁴. En förbättrad specialpedagogisk kompetens i skolan är en förutsättning för detta. Förslaget på att utreda ett kvalitetssäkrat nationellt system för uppföljning och kunskapsspridning för elever i behov av stöd är ett steg i rätt riktning för att öka möjligheten att sätta in rätt åtgärder i tid. Myndigheten har i flera rapporter påpekat vikten av att öka kunskapen om unga med funktionsvariationer genom statistik. Dagens brister i statistik rörande gruppen, inte minst i särskola och gymnasiesärskola, gör det också svårt att kunna följa upp och därigenom öka möjligheten för att unga med funktionsvariationer ska få samma förutsättningar att lyckas i skolan som andra unga.

Även om MUCF i stort är positiv till förslagen som rör en bättre skolmiljö saknar myndigheten ofta ett ungdomsperspektiv i beskrivningarna av och analyserna till följd av förslagen. Kommissionen beskriver till exempel hur en god skolmiljö påverkas av att såväl ledning som lärare och elever känner ett gemensamt ansvar för arbetsmiljön och har respekt för varandra. I betänkandet föreslås bland annat ett

² Se bl.a. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2013). *När livet känns fel*. Stockholm: MUCF.

³ Temagruppen Unga i arbetslivet (2013). *10 orsaker till avhopp*.

⁴ Ungdomsstyrelsen (2012). *Fokus 12 – levnadsvillkor för unga med funktionsnedsättning*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.

tillägg i läroplanen där elever ska visa respekt och hänsyn för lärare och andra elever. Ett förtydligande om respekt och hänsyn kan vara rimligt och kommissionen konstaterar att ett särskilt ansvar vilar på huvudman och rektor i arbetet att främja en god lärandemiljö som kännetecknas av trygghet och studiero. Men myndigheten saknar här en analys av elevernas perspektiv, liksom en mer konkret beskrivning av vad en sådan ändring i läroplanen faktiskt innebär för eleverna. Myndigheten vill i sammanhanget också poängtera vikten av ett bra bemötande från skolpersonalens sida, inte minst för unga med svårigheter i skolan. Myndigheten har tidigare visat på bemötandets stora betydelse som framgångsfaktor, till exempel för unga i arbetsmarknadsprojekt och för att skapa en tryggare miljö i skola och på fritiden för unga hbtq-personer.⁵

Myndigheten anser överlag att ungdomsperspektivet kunde vara tydligare i betänkandet. Enligt ungdomspolitikens ungdomsperspektiv bör unga betraktas som en mångfald individer, stödjas att bli självständiga och ha möjlighet att vara delaktiga i samhällets beslut. Alla statliga beslut och insatser som berör ungdomar bör ha ett ungdomsperspektiv. Situationen i skolan rör i högsta grad eleverna. I betänkandet anges att kommissionen genomfört elevdialoger och har haft möten med ungdomsorganisationer, men ungas röster och perspektiv beskrivs trots det sparsamt i betänkandet.

Myndigheten ser med oro på skolsegregationen och de stora skillnaderna i skolresultat beroende på vilken bakgrund eleverna har. Hur samhället ska komma tillrätta med dessa problem är en mycket viktig, men också svår fråga. Betänkandets förslag att göra det aktiva skolvalet obligatoriskt och att skolplatser ska lottas om det finns flera sökande än platser på den aktuella skolan är intressanta, men har också sina brister. Ett aktivt skolval rimmar väl med ungdomspolitikens mål att unga ska ha makt att forma sina liv. Kopplat till förslaget lyfter kommissionen vikten av informationsinsatser till vårdnadshavare inför detta skolval. Myndigheten anser dock att denna mycket viktiga förutsättning för att alla elever verkligen ska ha samma möjlighet att göra genomtänkta val beskrivs tämligen kortfattat. Myndigheten saknar också en mer utförlig analys av de utmaningar förslaget kan innebära när det gäller att nå vårdnadshavare med mindre vana av att göra sådana val.

Detsamma gäller förslaget att utbildningsplatser ska lottas om det är fler sökande än det finns platser i skolor i årskurs 7. Myndigheten anser att intentionen med

⁵ Se bl.a. Temagruppen Unga i arbetslivet (2014). *Möt mig där jag är* och Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2016). *Stödjande och stärkande - unga hbtq-personers röster om identitetsstärkande och hälsofrämjande faktorer*. Stockholm: MUCF.

förslaget är bra och att det bör öka möjligheterna för exempelvis elever som kommit till Sverige senare i livet att få samma utbildningsmöjligheter som inrikes födda elever. Men lottningen innebär också andra konsekvenser som kommissionen i stort utelämnar. Hur påverkar förslaget till exempel de unga som efter lotteriet inte får plats på den skola som ligger i närheten av deras boende? Finns det miljömässiga konsekvenser om fler elever åker längre sträckor till sina skolor? I betänkandets konsekvensanalys rörande elever konstateras att "(f)örslagen om aktivt skolval och minskad skolsegregation bedöms gynna alla elever." (s. 336) Myndigheten saknar här en djupare beskrivning av elevernas perspektiv, bland annat hur deras inflytande och möjlighet att påverka sitt eget liv påverkas av att lotten styr vilken skola man ska gå på. På samma sätt är förslaget om att det i skollagen ska anges att huvudmannen aktivt ska verka för en allsidig social sammansättning av elever på sina skolenheter lovvärt. Men myndigheten saknar även här en mer utförlig beskrivning av vad denna ändring praktiskt innebär, hur den ska följas upp och vilka konsekvenser det kan få för eleverna.

I övrigt har Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor inga synpunkter.

I detta ärende har generaldirektör Lena Nyberg beslutat. Utredarna Fabian Sjö och Ylva Johnsson har varit föredragande. Enhetschef Ulrika Hektor har deltagit i den slutliga beredningen av ärendet.

Lena Nyberg
generaldirektör

Fabian Sjö
utredare

Ylva Johnsson
utredare